

Juridiska avdelningen

Referens

Björn Ahlberg

Datum

2001-01-15

Diarienummer

98-2001

Riktlinjer angående bildande/förvaltning av stiftelser och mottagande/hantering av gåvor

Allmänt

Västra Götalandsregionen som juridisk person tillförs externa medel i form av donationer som enligt befintlig lagstiftning (Lag angående vissa utfästelser om gåva, 1936:83 och Stiftelselagen, 1994:1220) antingen skall betraktas som en gåva eller en stiftelse. Regionen är förvaltare av ett stort antal stiftelser och gåvor. Förvaltning av stiftelser sker inom ramen för stiftelser med egen förvaltning och stiftelser med anknuten förvaltning. I det följande anges riktlinjer för att bedöma om donationen skall betraktas som en stiftelse eller en gåva samt riktlinjer för hantering och förvaltning av stiftelser och gåvor.

Principiella skillnader mellan stiftelser och gåva.

En stiftelse bildas genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål. Stiftelsens egendom skall anses vara avskild när den tagits om hand av någon som har åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet.

En gåva innebär att mottagaren disponerar egendomen med äganderätt men med skyldighet att disponera den på visst sätt, om så anges som förutsättning för gåvan.

Syftet med en stiftelse är att den skall bestå (varaktigt syfte) medan en gåva skall förbrukas inom begränsad tid. Oavsett om

donationen är en stiftelse eller gåva (fond) så har regionen påtagit sig ett förvaltningsansvar för denna.

Stiftelser med egen förvaltning

I en stiftelse med egen förvaltning har en eller flera fysiska personer åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom. Dessa personer utgör stiftelsens styrelse.

Stiftelser med egen förvaltning utgörs främst av anslags-/verksamhetsstiftelser där de tidigare i regionen ingående landstingen och Göteborgs kommun varit stiftare eller medstiftare. Dessutom har regionen att utse representanter i stiftelser utan att vara stiftare eller medstiftare.

Enligt stiftelselagen får inga nya anslagsstiftelser bildas. Därför berörs denna form ej vidare i dessa riktlinjer.

Det finns stiftelser där regionen har att utse representanter i som ej är anslagsstiftelser och som har till syfte att dela ut medel för ett angivet ändamål. Det ankommer på regionen (Regionfullmäktige eller till den fullmäktige delegerar) att ta ställning till, bl a utifrån stiftelsens ändamål, huruvida det är lämpligt att utse representanter till stiftelsens styrelse.

Dessutom finns stiftelser med egen förvaltning där regionen inte utser representanter men som med bidrag kan stödjer verksamheter som regionen ansvarar för, främst forskning inom sjukvården. Regionens har inget ansvar för dessa stiftelser, men har att ta ställning till i varje enskilt fall huruvida regionen skall ta emot stöd från sådan stiftelse. Det är dock viktigt att det inte sker någon förväxling mellan dessa stiftelser vad avser namn mm och stiftelser som bildas inom regionen eller egna verksamheter i övrigt.

Stiftelser med anknuten förvaltning

Med stiftelse med anknuten förvaltning avses att en befintlig juridisk person (t ex VGR) åtagit sig förvaltningen. Den juridiska personen är stiftelsens förvaltare. En stiftelse med sk anknuten förvaltning kan alltså bildas genom att regionen beslutar mottaga en donation och därmed förvaltningsansvaret för denna. Enligt stiftelselagen har regionstyrelsen ansvaret för förvaltningen av de

anknutna stiftelserna. För dessa stiftelser gäller förutom stiftelselagen även i tillämpliga delar bokföringslagen.

Det största antalet stiftelser som finns i Västra Götalandsregionen är anknutna stiftelser som tillkommit genom att regionen genom donationer i form av testamenten och gåvor påtagit sig förvaltningen av dessa enligt där angivna föreskrifter (ändamål). I andra fall är avsikten med donationen inte att bilda en stiftelse utan att medlen får förbrukas för visst ändamål. Även för dessa gåvor gäller att de hanteras på ett ekonomiskt och redovisningsmässigt godtagbart sätt.

De stiftelser för vilka regionen är förvaltare av har främst som ändamål/syfte att stödja forskning, patient- och personalsocial verksamhet, stipendier inom kultur och utbildningsverksamhet. Regionen erhåller fortlöpande donationer som i normalfallet utgörs av pengar men som även kan vara fast egendom eller olika föremål.

Skäl för att avgöra om donationen är en stiftelse eller en gåva

I vissa fall kan det vara svårt att avgöra om donatorn avsett att en stiftelse skall bildas eller om avsikten i stället varit att donera egendomen med äganderätt men med skyldighet för mottagaren att använda den på visst sätt.

Skäl som talar för att det är en stiftelse

- Föreskrift finns om ett bestämt ändamål för donationen.
- Föreskrifter om att den som mottagit egendomen endast får använda avkastningen från kapitalet för det bestämda ändamålet.
- Föreskrift om att egendomen skall bilda en stiftelse/fond eller att medlen skall förvaltas under en namngiven beteckning.
- Västra Götalandsregionen är mottagare och det för egendomen bestämda ändamålet faller utanför det ändamål regionen för egen del skall främja.
- En donator behöver inte ha föreskrivit att det skall bildas en stiftelse för att en stiftelse skall ha bildats utan det är

tillräckligt att det går att tolka hans vilja i förordnandet så att den objektivt sett uppfyller kraven för en stiftelsebildning.

Skäl som talar för att det enbart är en gåva och ej en stiftelse.

- Föreskrifter saknas om ändamål och förvaltning.
- Beloppets storlek. Mindre belopp talar för att det är en gåva.
- Föreskrift om att den donerade egendomen skall användas omedelbart eller i vart fall under begränsad tid
- Västra Götalandsregionen har ej erhållit någon föreskrift om förvaltningen och det för egendomen bestämda ändamålet sammanfaller med det ändamålet regionen för egen del skall främja.

Bildande av stiftelse

För att regionen skall åta sig att bli förvaltare (anknuten förvaltning) av en stiftelse förutsätter detta ett beslut av Regionfullmäktige.

Innan ett beslut fattas om att regionen skall påtaga sig förvaltarskapet av en stiftelse måste en bedömning göras om det är rimligt att påtaga sig detta bl a med hänsyn tagen till ändamålet och det donerade beloppet. Förvaltningen av en stiftelse är förenad med vissa kostnader. En avgörande fråga om regionen skall engagera sig i en stiftelse är också huruvida det angivna ändamålet faller inom regionens intresseområde.

En stiftelse skall innehålla förutom namnet även innehålla ordet stiftelse. Ofta ingår stiftarens namn eller ändamålet i namnet på stiftelsen. Namn och adress på regionens institutioner eller verksamheter skall enbart vara förbehållna stiftelser som bildats av regionen, om regionen inte beslutar om undantag i det enskilda fallet.

Handläggningen av dessa frågor sker genom ägarutskottet.

Mottagande av gåva

Alla donationer/gåvor som regionen erhåller har ej det ändamålet att en stiftelse skall bildas. Det vanligaste är att en donator vill att gåvan skall användas för ett visst ändamål utan att bli en stiftelse. Gåva av mindre storlek talar också oftast för att en stiftelse ej skall bildas.

Syftet och ändamålet med gåvan har betydelse för om regionen skall ta emot den. En gåva med ett syfte eller ändamål som ligger utanför regionens intresseområde talar för att gåvan ej skall accepteras.

Den nämnd/förvaltning, inom vars intresseområde gåvan är avsedd för, beslutar själv eller genom delegation om gåvan skall mottagas eller ej. Vid tveksamhet och vid gåva större än tre basbelopp, skall samråd ske med Regionstyrelsens juridiska avdelning.

Berör gåvans ändamål en regionövergripande fråga eller flera nämnders intresseområden beslutar regionstyrelsen angående mottagande av gåvan.

Befintliga stiftelser kan vara mottagare av gåvor som antingen kan tillföras kapitalet eller enbart kunna delas ut enligt för stiftelsen angivet ändamål. En förteckning med befintliga stiftelser bör finnas tillgänglig för intresserade.

Donationer som antingen tillförs en befintlig stiftelse eller enbart är en gåva skall införas i en donationsbok inom respektive område/verksamhet. Allmänheten skall informeras om att en donationsbok förs och finns tillgänglig för den som vill ta del av denna.

Utgörs donationen av fast egendom bör den i möjligaste mån avyttras vid t. ex bodelningen innan regionen tar emot denna. I annat fall bör samråd ske med finansförvaltningen eller Regionstyrelsens juridiska avdelning.

Sjukhusfond *) är en fond som tar emot och delar ut medel som kommit in till verksamheten som gåva eller genom testamente och som inte är destinerade till enskild enhet inom sjukhuset,

med där angivet syfte. För denna fond skall stadgar upprättas. Inkomna medel och avkastning bör förbrukas under fem år. Utdelning sker efter beslut av sjukhusdirektör, eller vilken denne sätter i sitt ställe, efter beredning. Uppföljning skall ske på samma sätt som för stiftelser. Kapitalet förvaltas av ekonomienheten i samråd med finansförvaltningen.

Sjukhusdirektören beslutar om mottagande av donation och fastställande av stadgar för denna.

*) Med fond avses gåva.

Klinikfond är en fond som tar emot och delar ut medel som kommit in till verksamheten som gåva eller genom testamente och är destinerade till enskild enhet inom sjukhuset, med där angivet syfte. Klinikfonder bör om möjligt inte ha mer kapital än två till tre basbelopp. Utdelning av kapital och avkastning bör förbrukas under tre år. Beslut om utdelning fattas av klinikchefen, eller vilken denne sätter i sitt ställe. Årsrapport lämnas till sjukhusets ekonomiavdelning för sammanställning till sjukhusledningen.

Beslut om mottagande av gåvor och stadgar fattas av sjukhusdirektör.

Kapitalet förvaltas av respektive ekonomienhet i samråd med finansförvaltningen.

Avdelningsfond är en fond som tar emot och delar ut medel som kommit in till verksamheten som gåva och är destinerade till enskild enhet inom sjukhuset, med ett angivet syfte.

Avdelningsfonder bör inte ha mer kapital än ett basbelopp.

Utdelning av medlen bör ske under ett till två år. Beslut fattas av klinikchefen, eller vilken denne sätter i sitt ställe, och årsrapport lämnas till sjukhusets ekonomiadministration för sammanställning till sjukhusledningen.

Beslut om mottagande av gåvor och stadgar fattas av klinikchef.

Kapitalet förvaltas av respektive ekonomienhet efter samråd med finansförvaltningen.

Avdelningskassa (kaffekassa) är gåvor i form av småbelopp (under 300 kronor) som ges främst i samband med att en patient skrivs ut eller från tacksamma anhöriga. Försiktighet bör iakttas för att undvika misstanke om muta.

Avdelningsföreståndare för anteckningar över hur medlen används. Klinikchef granskar redovisningen minst en gång per år.

Övriga verksamhetsområden som berörs av gåvomedel, såsom inom skolområdet etc, skall tillämpa motsvarande vad som anges för sjukhusfonder.

Kapitalförvaltningen av stiftelser och gåvomedel sker genom regionens finansförvaltningen i samråd med de olika ekonomienheterna.

Redovisning

I stiftelselagen anges att anknutna stiftelser med minst 10 basbelopp, eller där stiftaren särskilt föreskrivit, är bokförings- och årsredovisningsskyldiga. För övriga gäller att det finns en ordnad löpande bokföring med årlig räkenskapssammanställning.

Regionstyrelsen skall efter genomgången revision godkänna den samlade årsredovisningen för de anknutna stiftelserna som sedan skall tillställas tillsynsmyndigheten.

Utöver vad som anges för stiftelser skall en löpande redovisning ske av gåvor. För dessa skall göras en årlig räkenskapssammanställning. Varje område svarar för denna sammanställning som redovisas i samband med bokslutet.

Uppföljning av utdelade medel från stiftelser och gåvor skall ske löpande.

Utdelning

Regionstyrelsen har 1999-01-19, § 8 beslutat uppdra åt ekonomidirektören eller vem denne sätter i sitt ställe att besluta om utdelning ur stiftelser för vilka regionstyrelsen förvaltar.